

Vulkanutbrottet

Material

- Sand
- 1 st bricka med höga kanter
- 1 st filmburk
- Röd och gul karamellfärg
- Ättikssprit (12 %)
- Bakpulver
- Flytande diskmedel
- 1 st teskedsmått
- 1 st matskedsmått

Gör så här

1. Blöt sanden och forma den till en vulkan på brickan. Stick ner filmburken i toppen av vulkanen.

2. Häll 2 tsk bakpulver (eller 1 tsk bikarbonat) i filmburken, följt av ett "tryck" diskmedel.

3. Häll i runt 10 droppar röd och 10 droppar gul karamellfärg.

4. Häll i 2 msk ättikssprit och se hur vulkanen vaknar till liv.

Förklaring

När bakpulver och ättikssprit kommer i kontakt med varandra sker en kemisk reaktion där koldioxid bildas. Koldioxiden, som är en gas, fångas som bubblor i diskmedlet och väller ut ur vulkanen.

Bakpulver består av cirka 30 % bikarbonat, 40 % någon syra (t.ex. natriumpyrofosfat) samt 30 % fuktmotståndigt ämne (t.ex. majsstärkelse). Ättikssprit består av 12 % ättiksyra och resten vatten. När bakpulver och ättikssprit blandas reagerar bikarbonat och ättiksyra med varandra och bildar natriumacetat, vatten och koldioxid. Dessutom reagerar bakpulvret med sig självt när det kommer i kontakt med vatten - bikarbonat och bakpulvrets egen syra reagerar och bildar ett salt (vilket beror på syran) samt koldioxid.

Koldioxiden fångas i diskmedlet och det bildas diskmedelbubblor fulla av koldioxid. I skummet finns även de övriga produkterna av de kemiska reaktionerna, nämligen natriumacetat, vatten och något salt.

Experimentera

För att göra denna undersökning till ett experiment kan du försöka besvara någon av nedanstående frågor. Glöm inte att ställa en hypotes och att förklara resultatet.

- Vad kan jag blanda i filmburken för att få lavan mer trögflytande och mer lik riktig lava?
- Om jag använder mer bakpulver, blir utbrottet kraftigare då?
- Om jag använder mer ättikssprit, blir utbrottet kraftigare då?
- Om jag använder mer diskmedel, blir utbrottet kraftigare då?

Varianter

Om du inte har tillgång till sand går det att göra en vulkan av papper formad som en tratt, med filmburken ståendes på något så att den kommer upp i rätt höjd. Det går även bra att tillverka vulkanen av papier-maché, trolldag eller modellera.

Det går även att byta ut bakpulvret och ättiksspriten till 120 ml väteperoxid 6 % och 0,5 msk torrjäst. Då hålls väteperoxiden i ett glas som är "inbakat" i vulkanen, och sedan tillsätts torrjästen samtidigt som man snabbt rör om. Gasen som fångas upp av diskmedlet då är inte koldioxid, utan syrgas. Du kan läsa om denna kemiska reaktion i experimentet *Elefantens tandkräm* (läs även varningstexten om väteperoxid).

Film

Se undersökningen på film. Surfa in på www.sciencebob.com/experiments/volcano.php, eller scanna streckkoden nedan med din mobil.

